

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

3. Prima conditio. Super re, vel rebus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

ponitur, nec iniusta, nec contra substantiam contractus, juxta arbitrium contrahentium; ut admirer Summam Coronam, quæ postquam exscriptis dictam Bullam, ubi clare adest illud (penis, & aliis, & c.) ait, esse contra hanc Bullam, apponi pactum pœnale, ut bonam incident, in commissum. Melius dixisset, ut nos superius diximus, cap. 4. §. 4. & iterum dicemus inferius, hoc eodem capite 6. §. 8. n. 7. non esse, ex se iniustum, nam secus non concessisset Pontifex, sed ex avaritia emptoris posse facile esse iniustum, quando pœna non est moderata, vel tantum onus non aliunde compensetur.

§. II. Proponitur Bulla Gregorii XIII.

Gregorius autem XIII. dum approbat prædictam Nicolai Bullam, vult, ut sequentes conditiones observentur. Prima, ut tollantur abusus contra Bullam Nicolai V. forte introducti.

2. Secunda, ut possit census redimi.
3. Tertia, ut in creatione census fiat mentio unius, aut plurium rerum certarum, & nominatarum; addi tamen possit generalis obligatio omnium bonorum.

Quam obligationem inducant prædicta duo Bullæ.

4. Inquires: Prædicta intelliguntur etiam in foro conscientie, ita, ut contractus censuales celebrati in utraque Sicilia sine his conditionibus non solum sit irritus in foro externo, sed etiam sit irritus in foro interno?

Respondeo: Ita multi putant cum Bonacina de contract. disp. 3. quest. 4. p. unic. num. 43. loquente de conditionibus Bullæ Pii V. nam certe idem is diceret de conditionibus nostris à Nicolao requisitis. Hi enim tenent, omissionem solemnitatis, saltem non levis (nam de levis diximus supra, cap. 5. num. 27.) reddere nullum contractum, etiam in se, unde etiam in conscientia. Alii tamen probabiliter (ut id esse probabile idem Bonac. ibidem facit) affirmant, non esse irritum in foro conscientie (nisi expresse irritum redditum à lege fuerit ut in casu dicendo infra, §. 5.) in quo foro illæ solum conditiones requiruntur, quas iure, naturæ, seu ex natura contractus requiri dictum est in superioribus, præferim cap. 4. initio, quamvis in foro externo præsumatur vsurarius contractus ex defectu cuiuslibet conditionis ex prædictis, saltem non levis momenti. Immo Molina, Salom. Navarr. Salas apud Bonacin. loc. cit. alique existimant, contractum non habendum esse vsurarium, & nullum in quocunque foro ante sententiam Iudicis, modò celebratus fuerit, servatis conditionibus requisitis ex natura contractus, & consequenter posse ab emptore perseverari in contractu jam celebrato, absque onere computandi in sortem pensiones acceptas, nisi à Iudice condemnatur. Postquam condemnationem stare sanè sententiæ condemnatus debet; quia iustæ sententiæ semper est parendum.

5. Iam verò singulas conditiones Nicolai, & Gregorii percurramus, memineris tamen, etiam apud nos Siculos locum habere ea, quæ supra de censu in genere tractata sunt, & pertinent ad ipsam naturam contractus censuales.

§. III. Prima conditio Censui in Sicilia super Re, vel Rebus.

1. Prima conditio Nicolai est, ut census constitutur super re certa, vtiq; immobili, & fructifera, vel generaliter super omnibus bonis. Notas? Nicolaus V. dicit (vel) at Gregorius id restringit; vult enim vt semper constitutur super vna re, vel pluribus certis & nominatis (vtiq; ut dictum est, immobilibus & fructiferis) addita tamen generali omnium bonorum obligatione. Et certe in Regno nostro census passim creantur hodie juxta hanc Gregorii conditio-

nem, in qua sola videtur differre constitutio Gregorii ab illa Nicolai. Sed jam primam hanc conditionem quinque questionibus illustremus.

Quid intelligatur nomine rei immobilis?

2. Quæres autem primò. Quid intelligatur nomine rei immobilis?

Respondeo: Prædia, Domus, & alia hujusmodi ex natura sua perpetua, immò ipse census habetur pro re immobili. Unde licebit per vnum censum constituere alium, etiam æqualem, ut docet Molina, d. 289. claus. 1. Navarr. in comment. de usur. n. 87. alique, si sicuti de facto constituitur census super alios census, jura, & redditus Principum, & Civitatum, ut etiam super gabellas, officia perpetua, & c.

3. Adverte tamen, censum, super quem alius census imponitur, debere ex se esse irredimibilem, aliter posterior census, priore pereunte, periret; nam propterea (saltem ad hunc effectum) inter mobilia reputatur redditus non perpetuus à Glossa, in Extravag. ad condit. v. Mobilibus, Bald. in l. Ha. adili. §. 15. Illud, C. de sec. rube. Tiraquell. de retractu, p. 1. §. 4. num. 119. alique. Putat nihilominus Lessius, l. c. 22. d. 12. n. 77. posse collocari censum super censum redimibilem, quando, qui in primo casu censum secundum fundavit, esset paratus (addo, & legitime se obligaret) pereunte primo censu, in alia re fundare secundum.

An satis sit, super omnibus bonis? Vbi de infectione bonorum illius, qui possidet rem subjectionem Censui.

4. Quæres secundo, an Siculis liceat nunc, fundare censum generatim in omnibus bonis, nullum certum exprimendo? Siculis, dico; nam scio, seculis lege, licitum esse, ut vult Farinac. l. 1. decis. 10. n. 1. Tol. §. c. 45. n. 3. patetque ex Bulla Nicolai V. in qua id conceditur, ut vidimus, quod certe non concessisset, si id ex natura sua esset illicitum. Sed, quia Gregorius XIII. ut modò vidisti, id prohibuit Siculis, idem de ipsis hæc questio procedit.

5. Respondeo: Quamvis ante Bullam Gregor. XIII. fuerit id Siculis licitum, tamen post illam non licet, pro foro externo. Patet ex voluntate expressa Gregorii, ut Notavi dicto n. 3. Sicuti etiam, nec licebit, ubi est recepta Pii V. Bulla, ut patet ex secunda conditione ejusdem Bullæ allata c. 5. Dixi (pro foro externo.) Nam pro interno, dixi C. eodem, §. 1. n. 4.

Illud autem emolumentum est, quando ponitur census in vna re certa & simul in aliis venditoris bonis, ut quamvis pereat res nominata, non tamen pereat census, quia jam pensio debetur super ceteris venditoris bonis.

6. Notandum insuper esse, latum discrimen inter obligationem, quæ in censu fit super re certa & illam, quæ fit super omnibus bonis in confuso: quod sic breviter declarat De Lugo, d. 32. de iust. num. 33. & 34. Cum dictum sit, rem hypothecæ subjectam deferre secum semper onus illud, & obligationem realem, hinc fit, ut ad quemcunque possessorem transierit, possit creditor debitorum ex illa exigere: non potest tamen ex iure novo, etiam in hypotheca expressa, agere creditor adversus tertium possessorem, nisi præcedente excussione in bonis debitoris, & fidejussorum, & eorum hæredum; ut habetur in Authent. de fidejussoribus, §. Sed neque, & paulo post. Doctrina hæc non procedit in feudo super quo census aliquis impositus est; hoc enim, si vendatur, vel alienetur, defert ita secum onus illud, ut non debeat prius à venditore census peti redditus, sed, immediate ab ipso tertio possessore. Neque enim illa est propriè hypotheca, de qua agimus, sed est venditio partialis domini vtilis illius feudi, ut explicuimus agentes de censibus (ego id dixi superius, cap. 2. §. 3. n. 1.) Aliud verò esset de bonis aliis, quæ hypotheca generali obligata sunt pro securitate census, hæc enim, si transeat ad tertium

tium possessorem, non debent illum obligare ad solvendum nisi facta prius excussione prædicta, quia illa non sunt vendita, sed solum hypothecata. Hæc De Lugo: sine præscindendo à pacto (quod certe apud nos apponi in ejusmodi contractibus censuibus solet, puta: *Ne specialis generalitati deroget, vel contra*).

Infectio bonorum possidentis prædium subiectum Censui.

7. Iam verò hic ubi agimus de obligatione omnium bonorum, opportunum erit, discutere solemnem illam praxim in Sicilia, quâ, sicut emas, v. g. prædium, in quod ab aliquo tertio fundatus est census pro Francisco, v. g. & suis hæreditibus, non solum debeas Francisco, vel hæreditibus pensionem ex fructibus talis prædii, sed, dum illud possides, debes solvere etiam ex fructibus aliorum omnium bonorum tuorum, quæ veluti inficiuntur ex consortio possessionis illius prædii subiecti censui. Id quod, an solidum habeat fundamentum, cum census realis ex natura sua solum debeat ex fructibus rei in fundatione census obligatæ, dubitabant aliqui ex nostris Theologis; non enim videbant, cur dictus possessor deberet subire tantum onus infectionis prædictæ.

8. Verum, hoc esse ita dispositum ab Alphonso I. Rege, qui Nicolai Bullam impetravit, certum est, ut mox ex ejus Pragmatica videbis, unde, & ex dicta auctoritate Regis, & ex consuetudine iam antiqua, styloque nostræ Curie tam firmo, non apparet, cur Theologus dubitare adhuc possit de iustitia hujus infectionis, quæ inducitur à Rege merito fuit ob securitatem majorem emptoris census. Nec tamen dicas, id esse pactum nimis grave contra venditorem census, seu contra eos, qui vnam rem subiectam censui possidebunt. Ne id dicas, inquam, nam propterea Pontifex concessit, ut census possit fundari ad rationem decem pro centum, judicavit enim, pro illa sua ætate sic compensari posse ejusmodi infectionis onus, quod, saltem in consilio, prævidebat apponendum à Siculis, dum onerosa pacta, quæ ipsi velent, apponi posse, concessit; fortasse etiam hoc infectionis onus Pontifici à ministris Alphonsi significatum fuit: pro nostra autem ætate Dominus Rex voluit, ut fundaretur non plus quam ad rationem quinque pro centum, quia merito judicavit prædictum tantum onus, & cetera alia sic satis, superque compensari, ut latius dicam mox *infra*, §. 5. a num. 2.

Verba autem Alphonsi Regis loco *supra* citato, inter Pragmaticas hujus Regni hæc sunt: Hæc editali lege perpetuò valitura sancimus, hujusmodi censualem contractus, seu instrumenta tanquam res judicatas nulla appellatione, seu provocatione suspensas, promptam, ac paratam executionem habere, & non solum contra personas, res, & bona illorum, qui originaliter censualem hujusmodi vendiderit, necnon eorum fidejussorum, hæredum, seu universalium successorum, sed etiam absque aliqua bonorum principalis debitoris discussione contra personas, & bona quorumcumque singularium detentorum, rerum, jurium, vel bonorum, sub quibus censualem ipsa fuerint specialiter onerata, quandiu apud eos illorum detentio fuerit, &c.

Remedium, quo vitetur dicta bonorum infectio.

9. Denique hic non est omittenda explicatio cujusdam artificii, quo, ne sua bona dicto modo inficiantur, negotiatores aliqui diligenter vtuntur, quando in nostro Regno emunt aliquod immobile, de quo sciunt, vel dubitant, an constitutus super illud fuerit alius census; nam curant, ut famulus, vel ancilla, vel quicumque fidelis amicus, qui nulla bona alia habeat, emat prædium illud cum ipsius ejusdem negotiatoris pecuniis; sic enim nulla bona inficiuntur, non negotiatoris, quia exterius non apparet, hunc emisse prædium illud censui subiectum: neque bona famuli, vel amici; quia, ut dictum est, nulla bona is possidet, quæ infici queant. Negotia-

tor verò liberè gaudebit illo prædio per solentiam personarum emptor, à quibus molestiam nullam illi inferere dam, cerè scit. Quærit igitur aliquis, si hoc officio vti sine iniustitia, vel peccato possimus?

10. Respondeo, prædicta solentia juramento, quod in hoc contractu emptoris intermisit, cui tenetur hoc stratagemate vti licite posse. Tum, quia vnam etiam timoratos illo vti solere. Tum, quia vnam tuo, dum illud emis alterius nomine, quod prædictum ex se non est. Adde id aliud non esse, nisi prædictum damnum proprium. Neque dici potest, sic damnum inferri, non, inquam, id potest dici, nam emptor obligor melioris conditionis facere pensionem censualem, & ex alia parte non sit peioris conditionis census ex meo hoc stratagemate, sed remaneat in conditione, in qua erat antea, id est, antequam emptor intermediam illam personam bonum illud in solentiam quiret.

An possit imponi Censui super pluribus bonis, quæ solentiam non sufficiunt?

11. Quæres tertio: Si vnam rem sufficientem pro vni vendenda non habeam, habeam verò tres, vel quatuor, quæ simul acceptæ sufficiant, possunne super huiusmodi tuere censum?

Respondeo, affirmative cum Molin. d. 373. c. 1. modò eæ certæ sint, & nominentur à venditore: hoc est, quia per æquivalentiam, illæ res constituantur in quid, & perinde est, ac si constituantur super vna solentia.

12. Ex dictis tamen sequitur, ut præsentem rem vendat (si nihil aliud addatur) pro rata, pensio sit tunc quia supponimus, ceteras res non esse sufficientes: ut tunc perinde esset, ac si prædium, v. g. sufficientem quo pensio imposita fuit, periret ex parte. Vbi si nihil aliud addatur, quia, quando solet addi aliud, si sive pignus, sive allentatio, quæ aliunde compensationem non est mirum, si solvatur pensio tota, ut ex *supra* patet.

Si duo Censui super vna re impositi inveniantur, quæ solvendus?

13. Quæres quarto: Quando super eadem re constitutus est duplex census à duobus emptoribus, quorum solvendus est, si fructus non sufficiunt pro utroque.

Respondeo, non solvendum pro rata, sed solvendum censum, qui prius fuit impositus super illa rem, ut si prius vocat solentiam anteriorem, nam hic maxime est regula iuris: *Qui prior est tempore, prior est iure*. Et manifestum est, quia primus censuista jam habuit obligatum totum prædium, quoad omnes fructus, & licet Dominus illius juris statuti, ac emit censum. Ergo pro secundo nihil remanet fructuum, nihil pro secundo remanebit pensionis, in quod damnum ne fecit imparet, sanè per summam diligentiam cavere solent accipi censum emptores.

14. Contrà, si res, supra quam instituitur census dividatur in plures hæredes, vel per partes pluribus emptoribus dividatur, poterintne censuista, qui est Dominus census totam suam pensionem à qualibet parte suffragari (ut, præciso pacto, supponere debemus) exigere, an à singulis pro rata?

Respondeo, posse totam à qualibet parte, & in vni receptum esse, docet Lessl. l. 2. c. 12. num. 89. qui sequitur de Bonac. d. 3. de contr. q. 4. p. v. n. 38. v. Quæritur si de Lugo d. 27. de iust. num. 6. & num. 106. Ratio est, quia illa solentia non facit Dominum census peioris conditionis. Ergo ante divisionem poterat ex quacunque parte prædicta sufficienter pensionem suam exigere, & in illa solentia censum fundare, sic post illam divisionem. Et vni

scdō quisnam emere census veller cum adeo frequenti periculo, ut sua pensio dividenda esset in minutissimas partes, & consequenter cum summa molestia eam exigendi?

An constitui possit Censui super re Feudali, vel Emphyteutica, vel dotali, vel vinculata?

15. Quæres quintò, an super his possit constitui census? Respondeo, certum est, non posse. Ratio in feudo, præter ceteras, est, quia ejus dominium directum est apud Dominum feudi; cum ergo Feudatario delinquentem, feudum liberè redire absolute debeat ad Dominum, emptor census amitteret suum censum, atque adeo damnum pateretur.

16. Idem est in re emphyteutica. Nam cum ejus Dominus directus sit Proprietarius, ea non potest alienari, leg. 2. C. de iure emph. nec alteri obligari sine consensu Domini.

17. Quod dictum est de re emphyteutica, dici etiam debet de re dotali, quæ sine consensu uxoris obligari non potest, imò alicubi, ut in nostro Regno, ne cum ejus quidem consensu, constante Matrimonio.

18. Idem denique dic de re vinculo aliquo alteri obstricta, quia, cum libera debeat res hæc pervenire ad illum alterum, sanè cum damno emptoris pensio dissolveretur. Debent igitur bona, in quibus constitui potest census esse sub vero, & libero dominio vendentis censum, seu, ut loqui solemus, sub dominio subjugantis, quæ bona à iuristis vocari solent Burgensitica. Qui secus ergo fecerit, decipit emptorem, atque adeo peccabit, & ad restitutionem obligabitur.

An bona fides faciat, ut possit exigere pensionem ex contractu Censui invalido?

19. Petes: Si emptor bona fide emit censum constitutum in re aliena, vel vinculo aliquo obnoxia, idque ipse emptor, vel ipsius hæres ignoret, potestne licite, & sine iniuria exigere pensionem?

Respondeo: Dum ignorat, posse non est dubium; non, solum ex conscientia, quæ ipse putat, rem non esse alienam, sed etiam, quia illas pensiones accipit sibi, ut debitas ex vi contractus censuales. At cum idem emptor, vel ejus successor compererit, illam rem esse alienam, non poterit recipere pensionem, ut habet Mol. d. 394. Nav. in comment. de censib. n. 118. Less. l. c. 2. cap. 22. n. 19. alique. Ratio est, quia tunc, dum cognoscit, rem illam esse alienam, cognoscit etiam, sibi nullum esse ius in fructus alienæ rei nulliter ipsi à non Domino venditum. Possit tamen ab emptore cogi venditorem ad reddendum pretium, & ad cetera damna restituenda, vel ad constituendum censum super alia re propria, certum est. Quod si clarè non appareat, sed sub dubitatione, quæ factis diligentis, tolli non possit, rem esse alienam, pergat censuista ad suas pensiones exigendas, quia tunc ipsi faver possessio.

20. Sed iterum petes, & primò quidem: Ad quid obligabitur censuista, si postquam clarè cognovit, censum impositum fuisse super re aliena, inveniat, apud se habere ipsam individuum pecuniam, quam pro suis pensionibus habuit, seu exegit tempore bonæ fidei, vel inveniat esse in illa factus locupletior? Nam, si nihil habet, nec factus est in aliquo locupletior, quia, v. g. latius vixit, ad nihil teneri ex regulis generalibus restitutionis tractantibus de restitutione ex re accepta, vel modicè doctus non ignorat. Secundò autem, eicid ipsam petes: Quid erit obligationis, si hanc pecuniam individuum, vel id, in quo factus est ditior exegit censuista bona fide ab aliquo tertio, in cujus possessione fortè res invenitur, nec talis possidens particeps fuit doli venditoris census?

21. Ad Vtramque petitionem respondeo, ex iisdem principiis universalibus de restitutione colligi, in vtroque hoc casu absolute obligari ejusmodi censuistam ad

restituendum id, quod invenitur habere. Si enim ex contractu nullo illam pecuniam habet, certè alienam rem habet, atque adeo restituendam.

22. Adest tamen differentia inter vtrumque casum valde notanda, nam in priore potes tu censuista tantam pecuniam retinere (si te per culpam decipit venditor census, vendendo tibi rem alienam) quanta sufficit ad damnum tibi factum refarciendum, si sit iustum Capitale, si ve damnum emergens, si ve lucrum cessans, si ve quodcumque aliud interese, taxandum iudicio viri experti. At in posteriori casu (quantum est ex hoc capite) non potest idem prætere, quia nullam culpam commisit tertius: Cum enim ipse censum non fundaverit, pecuniam nullam à te, vel à tuis majoribus per fraudem habuit, quam restituere teneatur.

23. Dixi (quantum est ex hoc capite) nam si propter onus impositi census, aliquis tertius minus à primo census Fundatore, seu venditore emisit prædium illi censui subiectum, unde ipse tertius aliquid deberet ipsi Fundatori, posses tu modo dicto decipit, sequestrare pro te id, quod dictus tertius ei fundatori debet, juxta Regulas universales, quibus creditor potest sui debitoris credita, ut sibi satisfaciat, præoccupare.

§. II. Secunda Conditio Censui in Sicilia.

Vi redimi is possit, & quidem eodem pretio.

1. Olim solebat apponi pactum, ut census redimeretur majori pretio, quam fuerit venditus, id Pontifex in hac clausula omnino prohibet. Quare etiam si sustineri posset, illud pactum fuisse ex se licitum (quod tamen purò sustineri non posse) tamen hodie jam ex Pontificis hac prohibitione id amplius licitum non est.

2. Illud quæri posset; An licite ponatur pactum à Siculis (ut certè poni non raro consuevit) ut, quando venditor velit redimere, seu extinguere censum, teneatur totum pretium integrè solvere? & Respondeo, licite poni. Ratio est, quia id nec prohibetur à Pontifice, nec est contra naturam contractus, imò juxta ipsius naturam est. Ut nimirum, sicuti venditus est census, integro soluto pretio, ita eodem integro extinguatur, vel redimatur, Vide quæ dixi c. 4. §. 6.

De Redemptione Censui animo faciendi fructus suos.

3. Iam verò explicationem magis distinctam dictæ redemptionis census, hic afferamus, quam relictionem à verbo luere (quod ex vocabulario juris significat liberare) nostrates appellant; per hanc enim à debitore census liberantur, seu, ut etiam loquimur, affrancantur bona censibus subiecta Et certè ejusmodi debitor, qui illud ius luendi habet, vel est ipse primus venditor census, vel ejus hæres, vel quicumque, tertius, ad quem si ve pervenerunt prædicta bona, si ve ejus interest affrancatio.

4. Respondeo, hoc dictum, Debitor potest redimere Censum, duplicem habere significationem potest. Primò, hanc: Debitor quicumque, dando integrum pretium, id est, Capitale, & solutis pensionibus decursis, potest liberare suum prædium, censumque, & extinguere Secundò, hanc: Debitor, qui solet esse tertius, qui bona prædicta possideat, dando dictum integrum pretium, solutisque decursis pensionibus, potest sibi emere prædictum censum, seu ius ad fructus dicti prædii. Ita, ut debitor, hic faciat fructus illos deinceps suos pro casu molestiæ, quam aliquis fortè inferet contra possessionem ejusdem prædii. Vides discrimen; in priore significatione exinguitur, cessatque omnino census, atque adeò redemptio est extinctiva census: at in posteriori non exinguitur census, sed redemptio est translativa iuris census; transfert enim ius percipiendi consequentes pensiones in ipsum, qui erat antea debitor.